

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Вискушенко Світлана Андріївна

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
та перекладу ЖДУ імені Івана Франка

У контексті стрімкого розвитку цифрових технологій та глобальних викликів, які безпосередньо впливають на функціонування системи освіти, ключовим чинником забезпечення її стабільності, гнучкості та інноваційності виступає впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у діяльність закладів вищої освіти. Особливої актуальності ця проблема набула в умовах кризових ситуацій, тобто пандемії COVID-19, повномасштабного вторгнення в Україну, локальних надзвичайних подій, які обмежили можливості традиційного аудиторного навчання. За таких обставин використання ІКТ стало не лише технологічною потребою, а й стратегічною вимогою, здатною забезпечити безперервність освітнього процесу та зберегти якість навчання.

Інформаційно-комунікаційні технології у сфері вищої освіти України розглядаються не лише як засіб для дистанційного навчання, а як комплексний інструмент, що трансформує організаційні, дидактичні та управлінські механізми освітньої системи. Серед основних функцій ІКТ можна виділити підтримку комунікації між усіма учасниками освітнього процесу, можливість реалізації гібридного навчання, організацію дистанційного доступу до навчальних матеріалів, автоматизацію процесів оцінювання знань та адміністрування, розвиток електронного документообігу тощо. Важливо підкреслити, що ІКТ також сприяють демократизації освіти, розширюють доступ до навчання для осіб з особливими потребами, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій [1; 2].

Дослідження, проведені в українських університетах, засвідчують, що перехід на дистанційне навчання в умовах пандемії був здебільшого спонтанним і вимушеним. Однак з часом він еволюціонував у більш структуровану й цілісну систему організації освітнього процесу, з опорою на інструменти Google Workspace for Education, Moodle, Microsoft Teams, Zoom, Classtime та цифрові бібліотечні ресурси. Позитивними аспектами впровадження інформаційно-комунікативних технологій стали гнучкість у плануванні занять, можливість персоналізованого підходу до навчання, зростання обізнаності студентів у сфері цифрової грамотності, а також підвищення цифрової компетентності викладачів. Водночас на шляху цифровізації виникає низка проблем. Серед основних викликів варто виділити нерівномірність матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти, відсутність єдиної цифрової інфраструктури, дефіцит

якісного навчально-методичного супроводу дистанційного навчання, брак часу на адаптацію викладачів до нових форматів роботи, а також низький рівень мотивації студентів в умовах віддаленого навчального середовища. Не менш актуальним залишається й питання забезпечення академічної доброчесності при використанні ІКТ, серед іншого, в частині контролю знань, запобігання плагіату, об'єктивності оцінювання та захисту персональних даних [1; 2; 3].

З метою підвищення ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі українських ЗВО, необхідним є формування цілісної цифрової стратегії розвитку закладу, що передбачає не лише технічне переоснащення, а й системну роботу над підвищенням цифрової культури в академічному середовищі. Важливу роль у цьому процесі відіграють центри цифрової трансформації, підрозділи дистанційної освіти, а також підвищення кваліфікації викладачів з питань цифрової педагогіки. Варто зазначити, що окремі університети вже демонструють позитивний досвід у створенні комплексного цифрового середовища, в межах якого ефективно функціонують платформи для онлайн-комунікації, електронні системи документообігу, цифрові бази даних, платформи для самооцінювання, аналітичні панелі моніторингу успішності студентів тощо [2; 3].

У сучасних умовах інтеграції української вищої освіти в європейський освітній простір значного значення набуває дотримання міжнародних стандартів у сфері цифровізації. Зокрема, це стосується розбудови відкритого освітнього простору, впровадження європейських індикаторів якості електронного навчання, адаптації змісту навчальних програм до вимог цифрової епохи та розвитку цифрових навичок як складника ключових компетентностей здобувачів вищої освіти. Водночас важливою складовою успішного функціонування ІКТ у закладах вищої освіти залишається державна підтримка у вигляді законодавчого врегулювання, фінансування, надання технічної допомоги та створення умов для міжуніверситетської співпраці в цифровій сфері. Необхідно також зважати на соціальні та психологічні аспекти цифрового навчання. Треба звертати увагу на зростання емоційного вигорання серед студентів і викладачів, складнощі з підтриманням мотивації, формальністю комунікації. Це зумовлює необхідність розробки не лише технічних, а й педагогічних, психологічних і організаційних рішень, які сприятимуть створенню комфортного та підтримувального цифрового середовища [1; 2; 3].

Отже, інформаційно-комунікативні технології стали потужним каталізатором змін у вищій освіті України, відкривши нові горизонти для організації навчального процесу в умовах кризи. Проте ефективність їх застосування безпосередньо залежить від цілеспрямованої політики в межах кожного закладу освіти, підтримки з боку держави, готовності всіх учасників освітнього процесу до змін і їх відкритості до інновацій. Подальший розвиток цифрових технологій, включно зі штучним інтелектом, адаптивними системами навчання, аналітикою освітніх даних, створює передумови для побудови гнучкої, доступної, інклюзивної та якісної освіти нового покоління. Перспектива полягає не лише у

технічному оновленні, а й у перегляді педагогічної парадигми, заснованої на принципах відкритості, довіри, партнерства та стійкості.

Список літератури:

1. Вискушенко С. А., Вискушенко Д. А., Мосієнко О. В., Зорницький А. В. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для організації дистанційного навчання українськими закладами вищої освіти в часи кризових ситуацій. Суспільство та національні інтереси. 2024. № 7 (7). С. 105-115.
2. Вискушенко С. А., Вискушенко Д. А., Никитюк В. А., Андрійчук Т. В. Впровадження інформаційно-комунікативних технологій закладами вищої освіти України в контексті дистанційного навчання. Суспільство та національні інтереси. 2024. № 8(8). С.117-128.
3. Вискушенко Д. А., Вискушенко С. А., Никитюк Ю. А., Дунаєвська О. Ф. Змішане навчання: баланс між дистанційним та традиційним підходами у закладах вищої освіти України. Суспільство та національні інтереси. 2025. № 5 (13). С. 55-66.